

סבר פלוצקר

ממון • 07.06.2018

עוד שתי דקות למקלחת

ישראל מתייבשת? אז למה, שואל ד"ר יעקב שיינין, לא הוקם אפילו מתקן התפלה חדש אחד מאז שנת 2013?

סבר פלוצקר

ישראל מתייבשת? לא לפי ד"ר יעקב שיינין, כלכלן מעשי בעל תוכניות מעשיות נכונות - שהממשלות בישראל מאמצות רק אחרי שניסו לבצע את הלא-נכונות ונכשלו. "טיפול הממשלה במחסור במים", הוא אומר בכעס, "היה בדיוק כמו הטיפול שלה בסלילת הכבישים, בפיתוח הרכבות, בהנחת מערכת להולכה של גז טבעי ועוד תוכניות תשתית שיישומן צולע ופוגע במשק."

"למזלנו", מרגיע מיד ד"ר שיינין, "עדיין ניתן לתקן את המחדלים. ישראל שוכנת לחופי הים התיכון ולכן המים השפירים אצלנו הם מוצר כלכלי שאפשר להפיק בכל כמות רצויה ממי ים, במחיר של כ-2.6 שקל לקוב כולל רווח סביר ליצרן."

חשבתי שמשבר המים נפתר עם ההקמה של מכוני התפלה.

שיינין: "נפתר זמנית. אחרי כמה שנים שחונות הקימה ישראל 5 מתקני התפלה גדולים, בהם מותפלים 550-590 מיליון קוב מים בשנה, כ-40% מסך היצע המים השפירים, הראויים לשתייה. מכון התפלה האחרון הוקם ב-2013, וסובל מליקויים. כעת מסתבר שזה לא מספיק, כי עצירת הגשמים נמשכה מעל המצופה."

כמה מים חסרים?

"הביקוש היה צפוי להגיע השנה ל-1,700 מיליון קוב, כחצי לצריכה ביתית, אבל ההיצע יהיה רק 1,500 מיליון קוב: 880 מיליון מהאקוויפרים באדמה, 100 מיליון מהכינרת וכ-550 מיליון קוב מהתפלה, כך שמסתמן גירעון שנתי של 200 מיליון קוב מים שפירים. מסיבה זו רשות המים התעוררה ומנסה להקטין את הצריכה באמצעות מסע ההסברה שלה."

נראה לי כצעד מתבקש.

"אתה טועה. אין צורך לבקש מאזרחי ישראל לרסן את השימוש במים. הישראלי אינו 'בזבזן' של מים. צריכת המים הביתית לנפש אצלנו, כולל גינון ושימושים ציבוריים, היא 95 קוב לשנה. כמות נמוכה יחסית, במיוחד בהתחשב באקלים הישראלי. בארה"ב הצריכה הביתית לנפש היא 125 קוב לשנה. צריכה ממוצעת של כ-100 קוב לנפש לשנה מקובלת בקרב המדינות המתועשות החברות ב-OECD. עם זאת, הייתי מצדד בחיסכון נוסף במים לו הייתה זו הברירה היחידה. היא לא: על ידי הרחבה מיידית של מתקני התפלה קיימים והקמת נוספים ניתן לספק את כל הביקושים גם אם עצירת הגשמים היחסית תימשך. נסיכויות המפרץ הפרסי, למשל, מתפילות יחדיו פי 8 מי ים ישראל, למרות שאוכלוסייתן רק כפולה מישראל."

"מדוע", שואל ד"ר שיינין את מקבלי ההחלטות, "מדוע לא הקמתם מתקני התפלה נוספים מ-2013? מי מנע זאת? לבטח לא הכסף: הרי אתם מחייבים את הצרכן במחיר מים הגבוה פי 3.5 מהעלות הכוללת של המים המותפלים שהוא צורך."

אולי לא נבנו מתקני התפלה משום שעוד לפני שנתיים ישראל "סבלה" מעודפי מים מותפלים ותיכננה לייצא אותם לשכנים?

"זו בדיוק הראייה לטווח קצר שאני מזהיר מפניה. כאשר אחרי כמה שנים של ירידה במספר הרוגים בתאונות דרכים קיצצו באכזריות את התקציבים למלחמה בתאונות, הזהרתי בשיחה איתך, ובמכתבים למשרדי הממשלה, ממפנה לרעה. לא הקשיבו וההרעה התממשה. ההשקעות ברכבות התבססו על התחזיות לכמות הנוסעים שפיגרו ועדיין מפגרות בעשרות אחוזים אחר הביקוש בפועל. וכן הלאה וכן הלאה. כך נוהגים אצלנו בתחומי תשתית רבים: מסתפקים בהקלה מיידית ומסרבים להסתכל מעבר לאופק."

לפני שנשקיע בעוד מכוני התפלה, עדיף לצמצם את מכסות המים לחקלאות?

"עזוב את החקלאות. היא משתמשת בשנה בכ-850 מיליון קוב מי קולחין ומים מליחים מושבים ומטוהרים. מים שפירים מהווים רק שליש מהצריכה שלה. גם בשביל החקלאות

הפתרון הוא הגדלת היצע המים הטובים באמצעות התפלה. הקריאה הפומבית לחזור לימים של משמעת מים מנוגדת לעקרונות הכלכלה ומצמצת את רווחת האזרחים."

הנה תוכנית החירום המעשית לחיסול משבר המים, כפי שמעלה ד"ר יעקב שיינין: מתקני ההתפלה הקיימים בפלמחים, חדרה ונחל שורק יגדילו מיידית את תפוקת המים בכ-50 מיליון קוב באמצעות הפעלתם גם בשעות שיא, כשתעריף החשמל יקר. במרוצת השנה תורחב הקיבולת שלהם כדי שיספקו בקביעות עוד 100 מיליון קוב מים בשנה. הממשלה מצידה תתחייב לפצות את הזכיינים המפעילים את המתקנים בתיקון הסכמים ארוכי טווח איתם. היא גם תצטרך לוותר על מכרז כדי שחברת "IDE הנדסת התפלה" המנוסה תתחיל לבנות ללא דיחוי את מתקן ההתפלה הנוסף המתוכנן במתחם שורק. הקמתו בתנאי פטור ממכרז ומהמהלכים הפיננסיים המסורבלים יכולה להסתיים במחצית השנייה של 2020 ולספק למשק הישראלי עוד 150 מיליון קוב מים. כדאי למשק, כדאי לאזרחים.

על ישראל להתכונן לעוד שנים שחונות?

"בהחלט. הממשלה חייבת לפרסם מכרז למתקן התפלה בגליל המערבי, כדי שיהיה מוכן להפעלה בתפוקה מלאה של 150 מיליון קוב לשנה תוך חמש שנים. עד אמצע 2027 חובה לתכנן ולהקים עוד מתקן התפלה בתפוקה של 150 מיליון קוב מים נוספים. אם התוכנית תמומש, בתום עשור יעמדו לרשות אזרחי ישראל עוד 550 מיליון קוב מים מותפלים לפחות וניתן יהיה לספק את כל הגידול השנתי בביקוש למים שפירים, הנובע מגידול האוכלוסייה בקצב של 2% לשנה, ללא משבר."

כמה זה יעלה לנו?

"אני מעריך את העלות של תוכנית החירום והפיתוח שלי בכ-400 מיליון שקל. עם סיומה היא תשחרר אותנו מהחרדה והחשש למחסור במי שתייה נקיים ותעלה את הרווחה של כלל הישראלים. בתוואי אקלים פחות פסימי אף עשויים להיווצר בתקופת התוכנית עודפי היצע מצטברים של כ-3.4 מיליארד קוב, שימלאו מחדש את האקוויפרים ואת הכינרת."

ומותר יהיה להתקלח חופשי?

"נוכל להוסיף שתי דקות שלמות לזמן המקלחת. נוכל להשקות מדשאות, לטעת יערות בהשקיה, לשטוף מכוניות ולגדל חקלאות לתפארת. ראוי שמקבלי ההחלטות במדינה יפנימו את העובדה שבזכות טכנולוגיית ההתפלה יש לנו מים בשפע, ובמחיר כלכלי סביר. ישראל לא צריכה להתייבש בדיוק כמו שהיא לא צריכה לרעוב". ביטחון עצמי מעולם לא היה חסר לד"ר שיינין.

לפירוט בנושא ההתפלה באתר "מודלים"

<http://modelim.co.il/eml/index.php/archives/14820>

ישראל מתייבשת בהמתנה למכרזים

◀ "במדינת ישראל פועלים כיום חמי" שה מתקני התפלה, המספקים 585 מיליון קוב מים מותפלים בשנה. בתוכנית שאושרה בממשלה הוחלט על הקמה מיידית של שני מתקני התפלה חדשים בגליל המערבי ובשורק, שיגדילו את כושר הייצור של המים ב־300 מיליון קוב לשנה. כמו כן, תקור"ם היערכות לתוספת של 100 מיליון קוב נוספים... יעד כושר ייצור המים המותפלים לשנת 2030 ייקבע על סך של 1,100 מיליון קוב לשנה. יעד זה מהווה קרוב להכפלה של כושר הייצור כיום".

הציטוט הנ"ל לא לקוח מהראיון עם ד"ר יעקב שיינין על משבר המים, כפי שהתפרסם בגיליון סוף השבוע של "ממון". הוא לקוח מהתוכנית שהגיש לממשלת ישראל שר האנרגיה והמים ד"ר יובל שטייניץ, ושאושרה אתמול בלא התנגדות.

החפיפה בין ההצעות של שיינין לתוכנית של שטייניץ אינה תוצאה של הידברות ביניהם, אלא פועל יוצא מתפיסת מציאות דומה. השר והכלכלן רואים את הפתרון במצוקת המים בישראל בהגדלה מאסיבית של היצע המים המותפלים, ולא בריסון (מיותר) של הביקוש הפרטי למים שפירים. שניהם הגיעו אפוא למסקנה דומה: הכרחי לבנות "בהקדם" עוד שני מתקנים חדשים. השוני ביניהם מצוי בהערכת הדחיפות של מימוש התוכנית. ד"ר שיינין סבור שלנוכח עצימת הגשמים בשנים האחרונות אין לסמוך על הטבע שיביא לנו שנה גשומה, אלא יש לדאוג לבנייה מהירה של מתקן התפלה נוסף על-ידי החברה המנוסה "הנרסת התפלה", שתקבל פטור ממכרז אך תתחייב בתמורה להשלים את הפעלת המתקן בתוך פרק זמן קצוב של שנה וחצי עד שנתיים. במשרדי האנרגיה והאוצר לא רואים בכך כורח ומו"כנים להוציא לפועל את התוכנית בשיטות המקובלות: הוצאת מכרזים ובחירת החברות הזוכות - ייקח כמה זמן שייקח.